
BALTACIOĞLU'NUN "YENİ ADAM" I

Hakan SAVAŞ 'Sakarya Üniversitesi

Özet

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, oluşturulmaya çalışılan Cumhuriyet insanının nasıl olması gerektiği hususunu muhafazakârlık bağlamında ahlâk ve anane kavramları üzerinde açıklamaya çalışmıştır. Birçok konuda çok önemli değerlendirmeler yapan Baltacıoğlu'nun düşünceleri yazımızın amacının dışında kalmakla birlikte; sadece Bergson'un felsefi geleneğine de vurgu yaparak "Yeni Adam"ın ahlâk ve anane anlayışı ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakârlık, Yeni Adam, Anane, Ahlak, Cumhuriyet insanı

Abstract

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu tried to come up with an explanation to question "How should Republic's human, tried to be created, be?" based on concepts of ethics and traditions in scope of conservatism. Although ideas of Baltacıoğlu, who has carried out very significant evaluations for many subjects, are not in scope of our text's purpose; ethics and tradition understanding of "New Man" was tried to be expressed also by just emphasizing Bergson's philosophy tradition.

Keywords: Conservatism, New Man, Tradition, Ethics, Republic's human

GİRİŞ: CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE MUHAFAZAKÂRLIK

Bütün ideolojiler kendisini "muhafaza" etme gayreti içerisinde olduğundan kısmen hepsi korumaya çalıştığı ideoloji açısından muhafazakârdır. Bir kapitalist sistemin varlığının korunması onu "muhafazakâr kapitalist" yapmakta; diğer taraftan, bir komünist sistemin taraftarlarınca varlığının korunması onu "muhafazakâr komünist" yapmaktadır. Dolayısıyla her ideoloji kendisini ve değerlerini koruduğu kadar muhafazakârdır. Bundan ötürü de, diğer ideolojiler muhafazakâr ideolojiden yararlanmak zorundadırlar. Bundan dolayıdır ki, muhafazakâr ideolojinin "sağ" lığı, onun "sol" ile bağlantısız olduğu anlamına gelmemektedir. Günümüzde sağ ve sol düşünce giriftleşmiş durumdadır. İdeolojiler ve uygulayıcısı devletler, dönemin koşulları gereği dünyayı "global köy" olarak nitelendirilmese de dünyada, artık sağ'sız ve sol'suz yani bölünmüşlük ideolojisinden öte; orta yolcu ve pragmatist olan muhafazakâr ideolojiye daha fazla önem vermek gayretini gütmektedir (Savaş, 2011: 77).

Ancak siyasal bir ideoloji olarak muhafazakârlık, nevi şahsına münhasır nitelikleri ile tıpkı liberalizm, marksizm, anarşizm, faşizm vb. ideolojiler gibi, yukarıdaki anlamının dışında politik bir kontekste de sahiptir.

Zira 1832 yılında İngiliz Muhafazakâr Parti'nin kurulmasıyla kurumsallaşan siyasal muhafazakârlık ideolojisi, 19. ve 20. yüzyılda dünya siyasetini etkilemiştir. Ülkemizde de muhafazakâr ideoloji, Tek Parti döneminde çok fazla etkili olamamış, sadece birkaç aydının çıkarmış olduğu dergi ve kitaplarda kendini göstermeye çalışmıştır. Çok partili hayata geçtikten sonra da bu ideolojinin değerleri çoğu parti tarafından kullanılmaya başlanmış ve çok etkili olmuştur. Ancak Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri, ideolojiler, modernist ve anti-modernist çatışmacı tartışmalar üzerinden şekillenmiştir. Çünkü Türkiye'nin modernleşme süreci her bakımdan birçok farklılığı bünyesinde barındırmaktadır. Kimilerince Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir mirası, kimilerine göre de Osmanlı'dan tamamen arındırılmış yeni bir devlettir. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren hem ideolojik hem de sosyolojik birtakım eleştirilerle karşı karşıya gelmiştir. Hep bir kutuplaşma ve "öteki" yaratma gayreti ile ayakta durmaya çalışan devlet, varlığını ancak bir şekilde karşıtı ile anlamlandırmaya çalışmıştır. İdeoloji konusunda da bunun devamlılığı günümüze kadar süregelmiştir. Her zaman modernlik ve karşısında konumlandığı "muhafazakârlıkla" yani gelenekselcilikle çatışmacı bir durum ortaya konulmuştur. Türkiye'de siyasal muhafazakârlığın tarihi, bu anlamıyla Cumhuriyet'in kuruluşu kadar eskidir (Savaş, 2011: 75-76).

I. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu

Her ne kadar kendisini tam anlamıyla muhafazakâr olarak görmese de İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu da yukarıda ifade edilen tek partili dönemin muhafazakâr aydınlarından biridir (Savaş, 2011: 75). İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu,¹ Abdülhamit döneminde açılan Batı tipi okullarda eğitim görmüş, genç yaşlarında Meşrutiyet'i, olgunluk yaşlarında ise Cumhuriyet'i ve onların toplum üzerinde bıraktığı etkilerin canlı bir tanığı olarak yaşamış, mutaasıp bir ailenin mensubu ve muhafazakâr entelijansiyanın en önemli aydınlarından biri haline gelmiştir. Aldığı eğitimler ve içinde yaşadığı siyasal-toplumsal zaman dilimleri, düşüncelerinde birtakım izler bırakmış olsa da Baltacıoğlu, Türk muhafazakârlığında modernleşme sorunsalını içselleştirme başarısı göstermiş bir isim olarak sivrilmiştir. Kuşku yok ki, Türkiye'nin Cumhuriyet'le tanışmasının ardından yaşanan ve büyük bir hızla pratik edilen sosyo-politik değişimler, geleneksel yapıda ciddi bir etki yaratmıştır. Türk muhafazakârlığı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında adeta kabuğuna çekilmiş gibidir. Baltacıoğlu bu süreçte, modernlikle muhafazakârlık arasında kurduğu bağla özdeşleşmiştir. "Yeni Adam" arayışı, bu yöndeki çabasının bir uzantısı olmuştur. Bir başka ifadeyle, ahlâk ve anane üzerinden Cumhuriyet insanı profili çizmeye çalışmış, Bergsoncu felsefeye kucak açmıştır.

II. Dayanak: Bergson Felsefesi

Türk muhafazakârlığı her ne kadar oryantalizmin Doğu imgesini ve Doğulu kimliğini sahiplenmişse de buna paralel olarak Bergson(cu) felsefi kimliğinin özelliklerini de bünyesinde barındırmaktadır. Bu bakımdan Henri Bergson'un Türk muhafazakârlığı üzerinde yadsınamayacak bir yeri vardır. Dolayısıyla Bergson, Türkiye'deki muhafazakâr entelijansiya üzerinde derin bir etki yaratmıştır.

Osmanlı Devlet'inin son döneminde Jön Türkler eliyle düşünce hayatına giren, İttihat ve Terakki ile bir devlet ideolojisi haline getirilen "pozitivizm", Kemalist ideolojinin de en belirgin özelliğini oluşturmaktadır. Türk muhafazakârlığının en zorlandığı noktalardan biri pozitivist yapıyla mücadele olmuştur. Gelenek, tasavvuf, Anadolu ruhu pozitivizme cevap üretemeyince, daha doğrusu onu aşabilme imkânı sağlamayınca, Batılı bir düşünceyi kırabilmek için bir başka Batılı düşünceye sarılmayı yeğlemişlerdir. Bu da Berg-

¹ İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu 1886 tarihinde İstanbul'da doğmuş, 1978 tarihinde Ankara'da ölmüştür. Türk eğitim, sosyoloji, psikoloji, ideoloji tarihinde çok önemli bir figürdür. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun özellikle yaşam ve eğitim hayatıyla ilgili detaylı bilgi için Bkz, Necmettin Tozlu, *İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine bir Araştırma*, M.E.B, İstanbul, 1989.

son felsefesidir. Bu bağlamda Bergson felsefesinin iki önemli noktası vardır: İlki, Bergson'un zaman anlayışıdır. O'na göre, zaman kırılmayan, bölünemeyen ve parçalanamayan bir bütünlüktür. Dolayısıyla gerçeklik, pozitivizmin dediği gibi madde ve mekân değil, zamandır. Bergson düşüncesinin geçmişe yaptığı bu vurgu, devrimci ideolojileri zamansal bir kırılma yaratmakla suçlayan muhafazakârlık için ihtiyaç duyulan bir felsefedir.

Bergson felsefesinin ikinci özelliği ise, Aydınlanmanın rasyonel akıl anlayışına karşı çıkararak gerçekliğin "sezgi" yoluyla kavranabileceğini ileri sürmesidir. Bu yönüyle Bergson pozitivist bilgi ve bilim anlayışına karşı çıkmaktadır. Fakat Bergson akli tamamen reddetmez, "sezgi" yoluyla nesnelerin özünün anlaşılabilirliğini savunur. Ayrıca Muhafazakârlar Bergson felsefesiyle tasavvuf arasında bir bağ kurarak onu resmi ideolojinin pozitivismine karşı kullanmaya çalışmışlardır (Aktaşlı, 2011: 156-157).

III. Baltacıoğlu ve "Yeni Adam"ın Ahlâkı

"Ülkümüz demokrasi ve cumhuriyet için çalışmaktır" (Baltacıoğlu, 1934: 1) şiarını benimseyen Baltacıoğlu'nun *Yeni Adam*² dergisi, Cumhuriyet'le gelen değişimlerin toplumda yaratacağı etkileri analiz etmeye dönük bir yayın politikası izlemiştir.

Demokrasi ve Cumhuriyet'in temel niteliklerinin ne olması ve bunlara ulaşmak için nelerin yapılması gerektiği konusu, Baltacıoğlu'nun en çok üzerinde durduğu hususlardan biri olmuştur. O'na göre, Cumhuriyet'in ilanından sonra oluşan yeni toplumun "Yeni Adam"³ı yaratma gayreti ve bunun ne şekilde gerçekleşeceği hususu bir ihtiyaç ve bundan da öte bir zarureti ifade etmekteydi. "Yeni Adam"ın ne olması gerektiğinden öte, O'nun nasıl olması gerektiği hususu büyük bir sorun teşkil etmekteydi. İsmayıl Hakkı'nın düşünce dünyasında yeni adam; dinine, geleneklerine,

² Başyazarı İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tarafından 1934-1978 tarihleri arasında çıkarılmış ve birçok konuyu işleme fırsatı bulmuş bir dergidir.

³ Yeni Adam dergisi, toplumda görmek istediği ve okuyucuya sunmak istediği birey tipini "Yeni Adam" olarak kullanmıştır. Bu adlandırma derginin başyazarı İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve diğer yazarlar tarafından, toplumun üzerinde değer verdiği kesim ya da muhatap aldığı cinsiyetin "erkek" olduğu anlamını taşımamaktadır. Burada kastedilen "Adam" kelimesinin "İnsan" olduğu açıktır; modern insanı yani "yeni insanı" anlatma ve oluşturma gayreti gütmektedir. Dolayısıyla dergi ve yazarları hiçbir cinsiyet ayrımlarına gitmemiş, tam tersine "kadın" konusuna da özel bir hassasiyet sergilemiştir (Türkkân, 2008: 66). Bu konuda daha detaylı bilgi için Bkz. Yasemin TÜRKKAN, *Türk Modernleşmesinde Yeni Adam Dergisi (1934-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

örf ve adetlerine sahip çıkan ve aynı zamanda müspet ilimlerden sonsuz bir şekilde faydalanan ahlâklı bir varlık olmalıydı.

Baltacıoğlu'na göre, iki tür ahlâk söz konudur: Biri, toplum içerisinde ahlâk kuralları ve örfler ile şekillenmiş olan toplumsal ahlâktır. Bunlar her toplumda âdetler, atasözleri şeklinde beliren gayri şahsi ve objektif değerlerdir. Herkes için her yerde bir ve aynıdır. Diğeri ise, toplum ahlâkını kendine göre almış ve yerleştirmiş olan "tek adamın" (birey) ahlâkıdır. Bu ahlâk toplum ahlâkından çıkmış olmakla beraber, toplum ahlâkının kendisi değildir. Çünkü bu ahlâk, bireyin mizacından süzülerek özelleşmiştir. Yani bu, toplum ahlâkının kendisi değil, şahıslaşmış, özelleşmiş ve orijinal bir şekil haline gelmiş halidir (Baltacıoğlu, 1935a: 14).

Bu bağlamda bireysel ahlâk kişinin öz ahlâkıdır. Toplumun ahlâk süzgecinden geçmiş olmakla beraber toplumsal ahlâkı yansıtmamaktadır. Toplumun ahlâkı aynı zamanda toplumsal hassasiyetleri de ortaya koymaktadır. Bunlar bir toplumda iyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış gibi önermelerin oluşmasını ve toplum içerisinde yaşayan bireylerin bunlara uymasını sağlamaktadırlar. Toplumsal yaşayışın temin ettiği ahlâksal gerçeklik, bireyin dilek ve istekleri dışında organik bir evrimle, kendi kendine oluşur. Bu yüzden toplum bireylerden üstün ve otoritenin yapıcısı konumundadır (Baltacıoğlu, 1935b: 14).

Ahlâkın toplumu nasıl şekillendireceği ve oluşum sürecinin nasıl olması gerektiğini Baltacıoğlu şu şekilde ifade etmektedir:

İnsanların, ahlâk kitapları ve medeniyet kanunları dışında da bir varlıkları mevcuttur. Tarih göz önüne alındığında, bir yanda Allah'ın karşısında bir ve kardeş olan insanları, birliğe, kardeşliğe, iyilik ve doğruluğa çağıran peygamberler, diğer yanda ise birbirlerinin etini yiyen ordular vardır. Bir yanda hürriyet ve adalet isteyenler, öbür tarafta ise zulüm, haksızlık ve açlıktan ölen "kardeşler" ... Bu bize gösteriyor ki, yeryüzünü idare eden kuvvetler, peygamberlerin istekleri, velilerin dilekleri ve ahlâkçıların töreleri değildir. Bunlar daha derin, daha büyük zaruretlerdir. Çekişmeyen, sarsılmayan yalnız zorlayan kuvvetlerdir (Baltacıoğlu, 1936: 2).

Bu kapsamda ahlâk yapısının değişikliğe uğradığını ve bir silkinme hamlesinin gerçekleşmesini arzuladığı yazısında Baltacıoğlu şöyle demektedir:

Türk! Ahlâkta kendine dön! Türksün, müsavatçısın. Tarihin tahakküm tarihi değil adalet tarihidir. Hakan ile Hatun'u bir kılan ocakta erkeğin mabudu için yanan ateşin yanında kadının mabudu için ayrı ateş yakan din,

senin tarihi dinindir. Tarihte kadınla erkeği müsavi yapan ve "Türksün" aile tipini yaratan sensin. Fermanlara Hakan ile birlikte Hatun 'a imza yetkisi veren yine sensin. Törenlerde Hakan'ın sağına Hatunun oturtulmasını sağlayan da sensin. "Eş, eşik, eşit" sözleri canlı bir şekilde yalnızca senin dilinde yaşamakta. Türk erkeği! Kadınına baş değil, eş ol! Türk Kadını dişi değil, ana ol! Türk Kadını! Kendinden büyük olanlara manikürlü ve boyalı tırnaklarını uzatma; kalk, büyüklerinin elini öp; öptüğün eli başına koy! Ey Türk! Sana diyeceğim o dur ki ahlâkta kendine dön (Baltacıoğlu, 1942: 43).

"Manikürlü ve boyalı tırnak"larıyla Türk kadını, sembolik de olsa, modernleşmenin dışında tutmayan Baltacıoğlu, toplumun geleneklerine sinmiş olan ritüellerde modern tarzların bir kenara bırakılmasını öğütlemektedir. Bu durum, modernlikle geleneksellik arasında sıkışmış muhafazakâr bir tepki örneği olarak görülebilir. Nitekim Türk muhafazakârlığının, en azından Cumhuriyet'in ilk dönemi için, kendini ifade edebilmede bulabildiği yollardan biri olmuştur. Böylece toplumun ahlâki değerlerinin korunması hedeflenmiş, ancak bu yapılırken modern yaşam tarzının dayattığı ve müsbet bilimlerle de özdeşleştirilen muasır medeniyetin dışında kalınmaması arzulanmıştır. Bu senteze rağmen Baltacıoğlu, toplumun şekillenmesinde ahlâk kaidelerini ilk sıraya koyar ve ananeyi de düşüncesinin başucu kavramı haline getirir.

IV. Ananesiz Millet Olunamaz

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nu belki de tek kelimeyle ifade eden sözcük "ananeçilik"tir. Anane O'nun hayatında o kadar önemliydi ki, Baltacıoğlu (1942: 20) *Türke Doğru* adlı eserinde "Bir devlet kurmak kolay, bir millet yapmak güç, bir anane yaratmak imkânsızdır" ifadelerine yer vermektedir. Daha da önemlisi devletin ve milletin varlık sebebini ananeye bağlayan Baltacıoğlu, ananesiz millet olamayacağını ve ananesiz milletin de yok olacağını vurgulamaktaydı (Baltacıoğlu, 1942: 43).

Milletin bel kemiği olarak ifade ettiği ananeyi Baltacıoğlu şu şekilde açıklamaktadır:

1. Ananeler tabiatları bakımından örflerdir.
2. Ananeler örfler gibi sık sık değişiklik göstermezler.
3. Ananeler örfler gibi canlıdır.
4. Anane ırktaki kafatası gibidir; kültürde soyu tayin eder.
5. Ananenin orijini mitolojiye dayanır.
6. Anane dış akıl bir mevzudur.

7. Anane bozulmadıkça milli soy da bozulmaz.

8. Anane birliği orijin, kafa ve ruh birliğidir.

9. Milli kaynaşmayı yapan faktör kültürden önce ananedir (Baltacıoğlu, 1942: 23).

Anane üzerinden milli vasıfların şekillendiğini düşünen Baltacıoğlu, tarihsel sürekliliğe vurgusu ve buna bağlı olarak değişimin tedrici olduğuna inancıyla muhafazakâr bir duruş sergilemiş olmaktadır. Türk insanını tek anane altında görmek isteği, *Türk'e Doğru, Batı'ya Doğru* vb. eserlerinde de açıkça görülmektedir (Safi, 2007: 142). Dolayısıyla O'na göre, "anane" hakkındaki bu yeni anlayışımızın milli hayatımızda birçok faydalı neticeleri olacaktır ki başlıcaları şunlardır:

1- Din, ahlak, hukuk, zevk, teknikte tutulması yahut atılması gereken örfleri ilmi ve objektif bir surette ayırmak.

2- Garplılaştırken soysuzlaşan milli kurumlarımızın milliliğini bozulmadan kurtarmak.

3- Orijinal kültüre ve orijinal medeniyete doğru yollamak.

4- Halk ile aydın arasındaki derin boşluğun doldurulması (Baltacıoğlu, 1942: 23-24).

Baltacıoğlu, tüm toplumun değerlerinin gerçek anlamda bir haysiyet kazanabilmesi ve modernleşmenin saldırgan bir şekilde gerçekleşmemesi için ihtiyatlı davranılarak geleneklerden faydalanılması gerektiğini belirtmiştir.

Baltacıoğlu'nun muhafazakâr anlayışı onun geleneğe verdiği değer ile bağdaştırılabilir. Baltacıoğlu gibi muhafazakârların da temelde en fazla önem verdikleri konuların başında "gelenek" gelmektedir. Geleneğe bağlılık sadece köke körü körüne bağlılık değildir; bu ayrı zamanda bugünün anlamlı ve değerli kılınmasında ve toplumun şekillendirilmesinde kullanılagelen değer kümeleridir. Dolayısıyla Baltacıoğlu'nu, bugünü gelenek ile sentezlemesi ve siyasi düşünceleriyle, değerlerini koruma güdüsü taşıyan muhafazakâr bir fikir adamı olarak görmek mümkündür (Savaş, 2011: 56-57).

İşte bugün ile geçmişi sentezleme çabası, Baltacıoğlu'nun, Cumhuriyet'in oluşturmaya çalıştığı yeni modele bakışını da belirtir mahiyettedir.

Baltacıoğlu, ömrünü Cumhuriyet rejiminin temel ilkelerine uygun yeniliklerin toplumsal açıdan yerleştirilmesi ve ulusal değerlerin yaratılması yönünde geçirmiştir. Kemalizm'in Cumhuriyet'e çizdiği resmi kimlikle

zaman zaman örtüşmese de, bazı inkılâpları “aşırı” bulup içine sindirmese de Cumhuriyet’in resmi ideoloğu olan Gökalp’in ölümü ile boşalan “resmi ideolog”luğa talip olmuştur. Ziya Gökalp kadar etkin olmasa bile, her zaman “yeni Türk Kimliği”nin içeriğini doldurma gayreti içerisinde olmuştur. “Yeni bir Türk Kimliği”, yeni bir insan tipi”, Yeni Adam” tipini geliştirmeye çalışması daha doğrusu Kadrocuların “sol” adına oluşturmak istedikleri resmi ideolojiyi Baltacıoğlu, “muhafazakâr sağ” adına gerçekleştirmeye çalışmıştır (Kaçmazoğlu, 2002: 188).

Bununla birlikte söz konusu yenilikçi tavrı, ihtiyatlı ve tedrici bir değişimle gerçekleştirmek isteyen Baltacıoğlu, 1934 yılında yayımlamaya başladığı “Yeni Adam” dergisinde, yeni kurulmuş olan Cumhuriyet’in “çağdaş muasır medeniyet seviyesine” ulaşabilmesi için; dinin, toplumsal düzenin gereklerinin yerine getirilmesinde geleneksel bir tavır takınarak, devletin toplum mühendisliğinden ziyade toplumun kendiliğindenci yapısıyla gelişmesi, şekillenmesi ve kimlikleşmesini belirtmektedir.

Toplumunu bir arada tutan en önemli değerlerden birini din olarak gören Baltacıoğlu, dinin yeni kurulan Cumhuriyet’te dışlanmaması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, güçlü bir devletin varlığına inanan Baltacıoğlu, muhafazakâr ideolojinin en temel değerlerinden biri olan otoriteye sahip çıkılması gerektiğini, hatta terbiye işinin devletin görevi olduğunu bile söylemiştir. Aileye ayrı bir ehemmiyet veren Baltacıoğlu toplumu bir arada tutan en önemli kurum olarak aileyi görmüştür. Ailenin herhangi bir şekilde bozulmasını doğal olarak toplum nizamının bozulacağı anlamına geldiğini de ifade etmiştir. Baltacıoğlu, muhafazakâr ideolojiyi savunan aydın ve filozofların düşüncelerine paralel olarak, insan aklının sınırlı, her şeyi algılama ve anlama yeteneğine sahip olmadığını da söylemiştir (Savaş, 2011: 75-76).

SONUÇ

Baltacıoğlu, Türkiye’de muhafazakâr ideolojinin gelişmesinde çok büyük katkı yapmıştır. Tek parti döneminde Kemalizm’in de etkisiyle, muhafazakâr ideolojiyi açık açık dile getirmekten ziyade, “geleneksel”cilik tavrı ile bunu sağlamaya çalışmıştır.

Baltacıoğlu yeni kurulan Cumhuriyet’in neferlerinin (Yeni Adamlarının) nasıl olması gerektiğini 1934’te çıkarmaya başladığı *Yeni Adam* dergisinde anlatmaya gayret etmiş ve toplumun nasıl oluşması gerektiği hususunda toplum mühendisliği yapmadan sadece öğütler vermeye çalışmıştır. Derginin çıkarılmaya başlandığı (1934) dönem, Tek Partinin hâkim olduğu ve Kemalizm öğretilerinin nüfuz edilmeye çalışıldığı dönemdir. Doğal ola-

rak, o dönemde muhafazakâr ideoloji çok etkin olmamakla birlikte sadece ilk nüvelerini, reaksiyonlarını ve muhalifliğini ortaya koymaya çalışmıştır. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu da bunu yapmaya çalışmış ve gelecek neslin nasıl oluşması gerektiği hususunda bir ömür boyu çalışmıştır.⁴

KAYNAKÇA

- Aktaşlı, Hasan Ufuk, (2011), "Türk Muhafazakârlığı ve Kemalizm: Diyalektik Bir İlişki", *Doğu- Batı Dergisi*, Yıl: 14, Sayı: 58, Ağustos, Eylül, Ekim 2011, Ankara
- Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı,(1942), *Türke Doğru*, İstanbul: Kültür Basımevi,
- ,(1934), "Giriş Sayfası " , *Yeni Adam*, Sene.1, No.1, 1.
- ,(1935a), "İçtimaiyat", *Yeni Adam*, Sene.2, No.82, 14.
- ,(1935b), " İçtimaiyat", *Yeni Adam*, Sene.2, No.83, 14.
- ,(1936), "Mantıkları Değil, Olguları Anlamaya Çalışmalıyız", *Yeni Adam*, Sene.3, No.126, 2.
- Kaçmazoğlu, H. Bayram (2002), *Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar Öncüleri ve temelleri çerçevesinde yaklaşımlar*, 2. Baskı, İstanbul, Bi-rey Yayıncılık
- Safi, İsmail (2007), *Türkiye'de Muhafazakâr Siyaset Ve Yeni Arayışlar*, 2. Baskı, Ankara: Lotus Yayınları.
- Savaş, Hakan (2011), *Baltacıoğlu'nda Muhafazakâr Eğilimler*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon
- Tozlu, Necmettin (1989), *İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Türkkan, Yasemin (2008), *Türk Modernleşmesinde Yeni Adam Dergisi (1934-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

⁴ Baltacıoğlu'nda Muhafazakâr Eğilimler adlı Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezinden alıntı yapılmıştır. Bu konuda daha detaylı bilgi için Bkz. Hakan Savaş, *Baltacıoğlu'nda Muhafazakâr Eğilimler*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2011.